

עדכון מבית מדרש להלכה בהתישבות - אמונת אי"ש | ניסן תשע"ח

סוגיות אקטואליות בנושאים שונים הנוגעים למצוות התלויות בארץ

דיני ברכת האילנות

"אמר רב יהודה האי מאן דנפיק ביומי ניסן וחזי אילנא דקא מלבלבי אומר ברוך שלא חיסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובות ליהנות בהם בני אדם"

ברכות מג, ע"ב [1]

הפוסקים דנו בכמה שאלות העולות מלשון הגמרא:

א. "ביומי ניסן" - האם ברכה זו נוהגת דווקא בניסן?

ב. "אילנא דקא מלבלבי" - מהו הלבוב?

ג. "אילני" - האם צריך כמה אילנות או שאפשר לברך על אילן אחד?

א. האם ברכה זו נוהגת דווקא בחודש ניסן?

מלשון הגמרא והשו"ע נראה שהברכה היא רק בניסן, אך כבר כתב המשנה ברורה [2] שדיבר הכתוב בהווה שאז דרך הארצות החמות לבלב האילנות, אך הדין זהה אם רואה לבוב פעם ראשונה בכל בחודש אחר בשנה - צריך לברך.

יש מהפוסקים שכתבו שלפי הסוד ענינה של ברכה זו דווקא בחודש ניסן, ועל כן גם אם רואה לבוב בחודש אדר ידחה את הברכה לחודש ניסן, אך אם לא בירך את הברכה בניסן וכבר הגיע חודש אייר לא יפסיד ברכה יקרה זו.

ויש חולקים וסוברים שלאחר שעבר הזמן, לא יכול לברך, ולדבריהם לאחר חודש ניסן יברך את הברכה בלא הזכרת שם ומלכות [3].

בארצות שעונת הלבוב היא בחודש תשרי (סוף החורף שלהם) עליהם לברך לפי עונת הפריחה אצלם.

ב. מהו לבוב?

כתב השו"ע [4] "היוצא בימי ניסן וראה אילנות שמוציאין פרח", מבאר המשנה ברורה [5] שלבוב הכוונה הוצאת הפרח, ולא עלים בלבד. מלשון הגמרא היה ניתן להבין שלבוב הכוונה שהתחילו לגדול עלים ירוקים על העץ, לאחר שבימי החורף היה ללא עלים, ולכן כתב השו"ע שאין הכוונה שמברכים כשוראים את האילן עם עלים ירוקים בלבד, אלא צריך לראות באילן את יציאת הפרח שממנו עתיד הפרי לגדול. כותב הרמב"ם [6]: "היוצא לשדות ולגנות בימי ניסן וראה אילנות פורחות וניצנים עולים..." ולכן כדאי לברך ברכה זו בתחילת החודש שיש

עדיין פרחים. יש לשים לב כשהולכים לקיים את ברכת האילנות שיש עדיין פרחים באילן. לעיתים יש אנשים התולים שלט שאפשר לקיים ברכת האילנות בגינתם, אך אין שם פרחים או שכבר היו ונפלו. חשוב לדעת ישנם אילנות שתחילה יוצאים פרחים ורק אח"כ באים העלים כמו שקד, תפוח ואפרסק. וישנם אילנות שתחילה יוצאים העלים ואח"כ באה הפריחה כמו ענבים ורימונים. וישנם אילנות שכל השנה יש להם עלים ובחודשי ניסן ואייר יוצאים הפרחים כמו פירות הדר. אף אילנות שהפרחים שלהם קטנים ופחות ניכרים, כגון: פרחי עץ הזית ועץ הגפן, אפשר לברך עליהם ברכת האילנות.

ג. האם צריך כמה אילנות או שאפשר לברך על אילן אחד? מעיקר הדין אפשר לברך על אילן אחד. בשו"ת הלכות קטנות [7] מובא שמלשון הגמרא נראה שצריך ריבוי אילנות, וכן כתבו כמה אחרונים שלכתחילה ראוי שיהיו שני אילנות. אך אם חושש שמחמת שיחפש שני אילנות, יפסיד את הברכה יברך על אילן אחד, וכן עשו מעשה כמה מגדולי הדור שבירכו על אילן אחד.

[1] הובא בשו"ע או"ח סי' רכו.

[2] ס"ק א.

[3] על שדי חמד מערכת ברכות סי' ב' אות א' ובכף החיים סי' רכו ס"ק א.

[4] סימן רכו

[5] ס"ק ב

[6] בפ"י מהל' ברכות הל' יג

[7] חלק ב' סי' כח

שאלות שנשלחו ל"שאל את הרב" באתר בית המדרש להלכה

שאל את הרב בהלכות ברכת האילנות הנוגעים להלכות תורת ארץ ישראל:

א. האם מותר לברך ברכת האילנות על עץ שהוא עדיין בשנות ערלה? תשובה: הגאון רבי עקיבא איגר [1] כתב "אם האילנות תוך ג' שנים לנטיעתן אני מסתפק אם יברך כיון דאי אפשר ליהנות מפריה".

הגאון רבי יוסף חיים מבגדד כתב בספרו רב פעלים [2] שיכול לברך על אילנות שהם בתוך ג' שנות ערלה שהרי אילנות אלו עומדים ליהנות בהם בני אדם אחרי שיעברו שנות ערלה.

גם הגאון מטעשיבין רבי דב בעריש ווינפלד זצ"ל בספרו דובב מישרים [3] כתב שאפשר לברך ברכת האילנות על אילנות ערלה והוכיח דבריו ממה שמצינו בגמרא [4] שבשנת השמיטה היו מציינים על האילנות שהם ערלה, מכיוון שהפירות הם הפקר ועלול אדם לקוטפם וחלילה להיכשל. אך בשאר השנים לא צריך לציין את עצי הערלה כיון שאסור ללקוט מהם, ומי שלוקט הרי הוא עובר בגזל, ואומרים

"הלעיטהו לרשע וימות".

והקשה הגאון מטעשיבין אם נאמר שאסור לברך ברכת האילנות על אילנות של ערלה, מדוע לא היו מציינים כל השנים את האילנות שהן ערלה כדי שלא יבואו לברך עליהם ברכת האילנות? ומזה הוכיח שאפשר לברך ברכת האילנות על עצי ערלה. גם דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל שניתן לברך על עץ ערלה שאין הוא עץ אסור. אך יש שחששו לברך על אילנות של ערלה [5], ועל כן יש להשתדל לכתחילה לחפש אילנות אחרים לברך עליהם.

ב. האם מותר לברך ברכת האילנות על עצים המורכבים בהרכבה אסורה? תשובה: יש מהפוסקים שכתבו שאין לברך ברכת האילנות על אילנות המורכבים כיון שהוא דבר העשוי נגד רצון הבורא, וגם קיומם הוא נגד רצון הבורא שהרי אסור לקיים אילנות המורכבים באיסור. ובשו"ת רב פעלים [6] כתב שדין זה תלוי במחלוקת האם מברכים ברכת שהחיינו על אילנות מורכבים. לדעת האוסרים לברך "שהחיינו" על פירות שבאו מאילנות המורכבים באיסור משום שדבר העשוי נגד רצון הבורא אין מברכים עליו, ממילא גם ברכת האילנות אין לברך.

לדעת החולקים הסוברים שאפשר לברך "שהחיינו" על פירות שבאו מאילנות מורכבים [עי' בה"ל סי' רכה] גם ברכת האילנות אפשר לברך. אמנם כבר העירו על דבריו שברכת שהחיינו תלויה במנהג, והמנהג הוא לברך על פירות מורכבים וכך העידו גדולי ירושלים על מנהג זה. אך ברכת האילנות לא תלויה במנהג.

לדעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל אין כדאי לברך על עץ מורכב כיון שנעשתה בו עבירה. ואפילו על עץ מורכב הגדל אצל גוי אין כדאי לברך, משום שמהות עץ זה גדל שלא ברצון התורה.

ולכן יש להזהר שלא לברך ברכת האילנות על עצי אגס שרוב האגסים מורכבים על מין אחר, וכן לא על עצי שקדים שניטעו בעשרים השנים האחרונות שידוע שמרכיבים אותם במין אחר.

על פירות הדר בימינו יש להסתפק האם אפשר לברך עליהם משום שהם ספק מורכבים, והחזון איש התיר לקיימם.

עצים שאינם מורכבים או מורכבים על מינם הם: ענבים, תאנים, רימונים, זיתים, תמרים, תפוחים, חבושים, גואיבה, מנגו, צבר, קיוי.

ישנם עצים שהרוב מורכבים על מינם כגון: אפרסק, נקטרינה, משמש, ושסק.

[1] גליון השר"ע סי' רכו

[2] ח"ג סי' ט

[3] ח"ג סי' ה

[4] ב"ק סט, ע"א

[5] כף החיים סי' רכו ס"ק יא

[6] או"ח חלק ב' סי' לו

עוד משהו שקורה בבית המדרש וכדאי לדעת עליו

שיעורים במצוות התלויות בארץ ע"י רבני בית המדרש

רבני בית המדרש ישמחו להגיע לשובכם

ולמסור שיעור במצוות התלויות בארץ

לפרטים ניתן לפנות למזכירות בית המדרש

בדוא"ל bhl@bhl.org.il

בטלפון 02-6488888

במסגרת בית ההוראה ע"ש הרב רזנברג זצ"ל
עונים רבני בית ההוראה במשך שעות היממה לשאלות הלכתיות
בטלפון 02-6488888 שלוחה 31.
ראש בית המדרש הגאון רבי יוסף אפרתי שליט"א
עונה בימים ראשון, שני ושלישי בין השעות 12:30 - 12:00 בשלוחה 5.
ניתן לקבל מידע או לשאול שאלות באתר בית המדרש להלכה בהתישבות,
או בכתובת האימייל bhl@bhl.org.il

בברכה,
מזכירות בית המדרש

אם אינך רואה מייל זה כראוי לחץ/י כאן
הודעה זו נשלחה ל- על ידי bhl@bhl.org.il
להסרה מרשימת התפוצה [לחץ כאן](#)
[Unsubscribe](#) from this list
InfoMail מערכת מקצועית לדיור אלקטרוני לעסקים מבית InforUMobile